

HUKUKUMUZDA SAĞ KALAN EŞİN MİRAS NEDENİYLE İNTİFA HAKKI

Em.Hkm.Gümrah KILIÇ

Gerek bundan önce yürürlükte bulunan 743 sayılı Medeni Kanunun yürürlüğü ve uygulama şeklini gösteren 864 sayılı Tatbikat Kanununun 16. maddesi ve gerekse halen yürürlükte bulunan 4721 sayılı yeni Medeni Kanunun yürürlüğü ve tatbik şekline dair 4722 sayılı Kanunun 17. maddesi "mirasçılık ve mirasın geçişini, miras bırakanın ölümü tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata göre belirleneceğini" açıkça belirtmiştir.

Bu amir hükümler doğrultusunda; muris hangi tarihte ölmüş ise o tarihte yürürlükte bulunan mevzuat hükümleri uygulanacak sonradan bu hususları düzenleyen mevzuatlar değişse bile yine ölüm tarihindeki yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

Sağ kalan eşin, miras hukuku yönünden intifa hakkı 743 sayılı Medeni Kanunun 444. maddesi ile kabul edilmiş ve bilahare 23 .11.1990 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 3678 sayılı Kanunla bu maddede yapılan değişiklikler yürürlükten kaldırılmış bu tarihten sonra da sağ kalan eşin sadece mülkiyet hakkı olduğu kabul edilmiştir. O halde 743 sayılı Medeni Kanunun 444. maddesinin 3678 sayılı Kanunla değiştirilmesine kadar geçen süre içinde meydana gelen ölümlerde sağ kalan eşin gerek seçimlik, gerekse kanuni intifa hakkı hüküm altına alındığından 4722 sayılı Kanunun 17. maddesi de nazara alınarak 23.11.1990 tarihine kadar ölen murislerin mirası nedeniyle sağ kalan eşin intifa hakkı söz konusu olacak bu tarihten sonraki tarihlerde meydana gelen ölümlerde ise sağ kalan eşin intifa hakkı söz konusu olmayacaktır.

Sağ kalan eşin intifa hakkı seçimlik ve kanunluk olmak üzere iki çeşittir.

743 sayılı Medeni Kanunun 3678 sayılı Kanunla değişikliğinden önceki 444. maddesi hükümlerine göre sağ kalan eşin miras payı ve intifa hakkı şu şekilde düzenlenmiştir;

Sağ kalan eşin ölenin fûruu (alt soyu) ile birlikte mirasçı olması halinde dilerse mirasın yarısını intifa hakkını dilerse 1/4'ünün mülkiyetini alabilecektir (seçimlik intifa hakkı)

Sağ kalan eş ölenin anası, babası yada bunların füruu ile birlikte mirasçı olursa mirasın 1/4'ünün mülkiyeti ile 1/2'nin intifa hakkına; ölenin büyük ana ve büyük babaların ve bunların alt soyları ile mirasçı olması halinde mirasın 1/2'inin mülkiyeti ile ¼'ünün intifa hakkına sahip olacağı belirtilmiş olup buradaki intifa hakkı seçimlik olmayıp kanundan doğan intifa hakkıdır. (kısaca kanuni intifa hakkı da denir)

İntifa hakkı eşin ölümü ile sona erer ve intifa hakkının ilgili bulunduğu kuru mülkiyet tam mülkiyet haline dönüşür, intifaya esas teşkil eden paylar sağ kalan eşin mirasçılarına ölüm halinde geçmez evvelce ölen miras bırakanın mirasçılarına (kuru mülkiyet hakkına sahip mirasçılara) geçer ve onların kuru mülkiyeti tam mülkiyet haline dönüşür.

Sağ kalan eş öleni alt soyu ile birlikte mirasçı olmuşsa seçimlik hakkı sadece bu halde vardır. Sağ kalan eş ölenin füruu (alt soyu) dışındaki mirasçılarla birleştiği takdirde seçimlik hakkı yoktur. Bu halde mirastan kanunla belirlenen hem mülkiyet hem de intifa hakkını alır.

Eş seçimlik hakkını her zaman kullanabilir. Bu hak zaman aşımına uğramayacağı gibi eşin bu hakkını kullanmasında gecikmesi halinde de gecikme, hakkı düşürmez * ancak davet edildiğinde seçimlik hakkını kullanmak zorundadır. Seçimlik hak en geç taksime kadar kullanılabilir. * Bu hak mirasçıya geçmez, seçme hakkı şahsa bağlı haklardan olmakla birlikte sıkı sıkıya şahsa bağlı haklardan değildir. Bu nedenle eş bu hakkını bizzat kulanabileceği gibi vekili marifetiyle de kullanabilir. Ancak vekilin vekaletnamesinde bu hususta açık yetki bulunmalıdır * Eşin bu seçimlik hakkı yenilik doğurucu haklardan olduğu için eş seçimlik hakkını kullandıktan sonra iradeyi sakatlayan hallerin dışında diğer tüm mirasçılar muvafakat etmedikçe bunu geri alamaz.

Ölenin, eşini ölüme bağlı tasarrufla intifa hakkını kendi isteği doğrultusunda seçmeye zorlaması mümkün değildir.*

Seçimlik hak geçmişe yürür, kullanıldığında mirasın açıldığı tarihten itibaren sonuçlar doğurur.

Bir kimse seçimlik hakkını kullanmadan ölürse mülkiyeti seçmiş sayılır.

Mirasçılık belgesi talep edildiğinde mirasın ölüm tarihi itibariyle seçimlik hakkı bulunan eş var ise bu eşe seçimlik hakkını kullanması için adına çıkartılacak meşruatlı davetiye ile kendisinden bu hakkını kullanması talep edilir, eş tebligat üzerine seçimlik hakkını kullanmak için duruşmaya gelmez veya verilen önel içersinde bu hakkını kullanmaz ise bu takdirde mülkiyeti seçmiş sayılır. Mirasçılık belgesi talep eden bizzat sağ kalan eş ise bu takdirde mahkemece kendisinden seçimlik hakkı sorulup bu hususta-

ki beyanın duruşma zaptına geçirilmesi gerekir.

Seçimlik hakkı bulunması halinde daha önce bu seçimlik hakkını kullanarak intifa hakkını seçmiş olan eş diğer mirasçılarının muvafakatlari doğrultusunda bu hakkından vazgeçtiğini ve mülkiyet hakkını seçmek istediğini bildirerek buna göre yeniden miras payının tespitini ve veraset ilamı verilmesini mahkemeden talep edebilir. Bu durumda mahkeme diğer mirasçılarının muvafakatlari doğrultusunda davayı kabul edip sağ kalan eşin mülkiyet hakkına göre miras payını tespit eden veraset ilamını kendisine verir .Şayet diğer mirasçılar bunu kabul etmez iseler davayı reddeder.

Sağ kalan eşin, füruu dışında diğer mirasçılarla birleşmesi halinde; intifa hakkı kanundan doğmuş olup seçimlik hakkı söz konusu olmadığından bu intifa hakkının mülkiyete dönüştürülmesi ve buna göre kendisine veraset ilamı verilmesini diğer mirasçılarının rızaları olsa bile talep edemez ve böyle bir dava açamaz, açarsa bu dava redde mahkum olur.

Nitekim; görevli olduğumuz tarihte Eskişehir 3.Sulh Hukuk Mahkemesine davacı R.K. tarafından 12.04.2002 tarihinde vekilleri marifeti ile açılan davada; 1982 yılında çocuksuz ölen eşi nedeniyle kendisinin, eşinin babası ve kardeşleri ile birlikte mirasçı olarak kaldığını Eskişehir 1.Sulh Hukuk Mahkemesinden verilen 08.06.1983 gün ve 1983/613-580 sayılı veraset belgesine göre kendisine eşinin mirası 24 pay kabul edilerek 6 tam mülkiyet ve 12 pay intifa hakkı verildiğini yine kayın validesinin 14.05.1977 tarihinde eşinden önce ölmesi nedeniyle Sivrihisar sulh hukuk mahkemesinin 13.07.1987 gün ve 1987/358-366 veraset belgesine göre de; kayın validesinin mirası 1024 pay kabul edilerek kendisine 48 pay mülkiyet ve 96 pay intifa olmak üzere mirastan pay verildiğini bu veraset belgelerinde belirtilen intifa paylarının diğer mirasçılarının muvafakatlari doğrultusunda mülkiyete çevrilmesini talep etmiş ve davalı olarak gösterdiği diğer tüm mirasçılarda duruşmaya gelerek davacının davasını kabul ettiklerini beyan etmiş iseler de;

Mahkememizce "davacının murisi ve eşi H... in ölümü üzerine ve ölüm tarihinde mirasına hak kazandığı, miras paylarının o tarih itibariyle ve o tarihte geçerli bulunan mevzuat hükümlerine göre belirlenmesi gerektiği" eşin seçimlik hakkının murisin füruu ile birlikte mirasçı olması haline münhasır olduğu bu davada ise böyle bir durumun söz konusu olmadığı bu nedenle de bu terekelerdeki intifa haklarının mülkiyete çevrilmesinin kanunen mülkün bulunmadığı, anılan nedenlerle davanın reddine karar verilmesi" gerektiğine dair 18.06.2002 gün ve 2002/498-739 sayılı davanın reddine dair vermiş olduğumuz karar davacı tarafın temyizi üzerine Yargıtay 2.HD. nin 04.10.2002 gün ve 2002/10178-11409 sayılı kararı ile

temyiz talebinin reddi ile usul ve yasaya uygun olduğu belirtilen kararımızın onanmasına karar verilmiştir.

Eski mevzuat ile şimdiki mevzuat yönünden sağ kalan eşin miras payları değişik olduğu gibi halen yürürlükteki mevzuata göre de sağ kalan eşin intifa hakkı mevcut değildir. Mirasçılık ve miras payları tespit edilirken eski mevzuat ve hükümlerinin daima göz önünde bulundurulması ve ölüm tarihine göre mirasçılık durumun ve paylarının tespiti cihetine gidilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yani murisin ölüm tarihinin 23.11.1990 tarihinden önceki tarihe rastlaması halinde bu tarihte yürürlükte bulunan kanun hükümleri uygulanmayıp halen yürürlükte olan yeni Medeni kanuna göre mirasçılık durumu ve payları hesap edilecek olursa bu ilerde mirasçılar yönünden çeşitli hak kayıplarına neden olabileceği gibi çeşitli davaların açılmasına da neden olabilecektir. (veraset belgesinin iptali veya bu şekilde alınan veraset belgesine göre yapılan işlem çeşidine göre alacak, tapu iptal ve tescil davaları ile İhalenin feshi davaları v.s. gibi.)

Sonuç olarak murisin ölüm tarihi 23.11.1990 tarihinden önce ise sağ kalan eşin murisin mirasında gerek seçimlik gerekse kanuni intifa hakkı olduğu her zaman göz önünde bulundurulmalı sağ kalan eş ile murisin diğer mirasçılarının terekedeki pay durumları buna göre belirlenmelidir.

Burada yazıma son verirken Baro Dergisinin yayın hayatına sokulmasında emeği geçenleri kutlar, Eskişehir Barosunun tüm değerli mensuplarına saygılar sunarım.

KAYNAKÇA

1. ESAT ŞENER; Eski Ve Yeni Miras Hukuku - Sevinç Matbaası 1981 Baskı
2. LÜTFÜ DALAMANLI; Feraiz Ahkamı - Miras Hukuku Ve Tatbikatı Kazancı Matbaacılık Sanayi İstanbul 1963 Baskı
3. MEDENİ KANUN SERHİ - SENAI OLGAC 4.Baskı
4. Türk Kanunu Medenisi Ve İlgili Mevzuat - Adalet Bakanlığı yayınları - yarı açık cezaevi matbaası Ankara 1991 baskı